

REPERE TEORETICO-APLICATIVE PRIVIND FORMAREA COMUNICĂRII EFICIENTE LA ELEVUL MIC

Lilia NACAI, lector universitar,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, R. Moldova

Natalia GUȚU, lector universitar,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, R. Moldova

Abstract: The Article reflects the approach of some key aspects of communication in general and in particular, the formation of children effective communication. It is of interest, the theoretical and applicable recommendations for adults on children effective communication.

Comunicarea ca și componentă esențială a vieții a fost și este o problemă aflată permanent în centrul preocupărilor multor specialiști: psihologi, filozofi, lingviști, cadre didactice în scopul de a o realiza cât mai eficient și mai util în complexul proces de interdependență socio-umană. În acest sens ne propunem să analizăm și să prezentăm câteva aspecte esențiale privind comunicarea în general și în special formarea comunicării eficiente la elevul mic.

Termenul „comunicare” apare în secolul XIV-lea și își are rădăcinile în latinescul „communis” cu înțeles de „a pune în comun” sau „a fi în relații cu”. [2; 18]

Referindu-se la definirea comunicării, Ion Ovidiu Pânișoară consideră că autorii sunt puși în fața a două direcții de acțiune teoretico-metodologică aparent contradictorii. Prima aduce în atenție multitudinea studiilor care includ comunicarea și aparenta simplitate și claritate a domeniului studiat; în această perspectivă se înscriu cele mai multe dintre definițiile actuale asupra comunicării și unele dintre modelele care o privesc pe aceasta. O astfel de perspectivă reprezintă o rezultantă a faptului că procesul comunicării a făcut obiectul unor studii numeroase, dar mai degrabă ca necesitate a explicitării unor terțe domenii.

Cea de-a doua direcție privește numeroasele studii destinate comunicării într-o viziune aditivă (pe când prima oferea un cadru de lucru structurat, păstrînd în interiorul definițiilor doar elementele comune), în sensul cumulării tuturor deschiderilor operate de către acestea. O astfel de perspectivă se regăsește mai greu în interiorul paginilor destinate comunicării, fiind nemanifestată, percepută mai degrabă ca o necesitate interioară decît ca un fenomen concret.

În fapt, o contradicție la aceste două direcții reprezintă doar intersectarea a două planuri: primul, cel instrumental, oferă un cadru structurat și coerent al utilizării comunicării; cel de-al doilea, cel de investigație și analiză, aduce în atenție dinamica procesului de comunicare ca

atare. Autorul consideră această intersecție a planurilor drept un element de complementaritate tocmai ținând cont de adresabilitatea lor diferită.

În multe cercetări rezervate comunicării se preferă planul instrumental astfel rezultatul fiind o definiție directă și focalizată de exemplu:

- „Comunicarea este un proces în care oamenii își împărtășesc informații, idei și sentimente” (Hybels, Weaver, 1986);
- „Comunicarea este procesul prin care o parte (numită emițător) transmite informații (un mesaj) unei alte părți (numită receptor)” (Baron, 1983);
- „Comunicarea se referă la acțiunea, cu una sau mai multe persoane, de trimitere și receptare a unor mesaje care pot fi deformatate de zgomote, are loc într-un context, presupune anumite efecte și furnizează oportunități de feedback” (De Vito, 1988).

Un inventar util al definițiilor comunicării, ce reflectă cel de-al doilea plan este oferit de Ross:

- „Comunicarea reprezintă interacțiunea socială prin sistemul de simboluri și mesaje” (*George Gerbner*);
- „Comunicarea își focalizează interesul central pe acele situații comportamentale în care o sursă transmite un mesaj unui receptor, cu intenția manifestă de a-i influența comportamentele ulterioare” (*Gerald R. Miller*);
- „Comunicarea este realizarea socială în comportamentul simbolic” (*A. Craig Baird și Franklin H. Knower*);
- „Comunicarea este procesul transmiterii structurii între componentele unui sistem care poate fi identificat în timp și spațiu” (*Klaus Krippendorf*);
- „Comunicarea este o funcție socială, o distribuție a elementelor comportamentului sau un mod de viață alături de existența unui set de reguli. Comunicarea nu este răspunsul însuși, dar este, într-un mod esențial, un set derelaționări bazate pe transmiterea unor stimuli (semne) și evocarea răspunsurilor” (*Colin Cherry*);
- „Comunicarea se petrece în clipa în care persoanele atribuite semnificație mesajelor referitoare la comportament” (*C. David Mortensen*);
- „Comunicarea reprezintă un proces de viață esențial, prin care animalele și oamenii generează sisteme, obțin, transformă și folosesc informația pentru a-și duce la bun sfârșit activitățile sau viața” (*Brent D. Ruben*);
- „Comunicarea constă în atribuirea unui sens semnelor, perceperea înțeleșului” (*Gary Cronhite*).

Însuși Ross, atunci când încearcă să ofere o definiție proprie a comunicării, remarcă un fapt pe care îl considerăm deosebit de important: nu doar că actul de comunicare reprezintă un proces, dar este *unul mutual*, mai precis, fiecare parte o influențează pe cealaltă în fiecare clipă. Autorul spune că procesul comunicării este "întotdeauna schimbător, dinamic și reciproc" [Apud 4, p. 16]

Pentru Jean-Claud Abric comunicarea reprezintă ansamblul proceselor prin care se efectuează schimbul de informații și de semnificații între persoane aflate într-o situație socială dată. [Apud 1, p. 15]

Comunicarea e considerată de toți cercetătorii o condiție indispensabilă pentru însușirea experienței umane și, prin urmare, pentru dezvoltarea capacităților spirituale; constituindu-se în primele luni de viață, ea accelerează dezvoltarea psihică a copiilor.

Analiza surselor științifice dedicate psihologiei dezvoltării, psihologiei comunicării ne-a permis să atestăm o serie de studii ce vizează comunicarea la elevul mic realizate de Божович Л. И., privind schimbarea raporturilor „copil-părinte”; studii privind aspectul perceptiv al comunicării elevului cu învățătorul realizate de Канн-Калик В.А., Бодалев А. А. Reflecții științifice cu privire la geneza formelor de comunicare la copii realizate de Лисина М. И., problemele ontogenezei comunicării (Лисина М. И., Bolboceanu A.), impactul comunicării asupra dezvoltării psihice (Muhina T., Zaporojet A., Zlate M., Iacob L.).

Prezintă interes pentru cercetarea noastră opiniile științifice privind conținutul trebuinței de comunicare cu adultul în perioada miciei școlarității. Studiile realizate de Bolboceanu A. denotă că conținutul trebuinței de comunicare cu adultul în perioada miciei școlarității persistă în nevoia de un partener de colaborare în domeniul cunoașterii teoretice, a activității de învățare în procesul de însușire a abilităților practice, păstrându-se dependența copilului de atenția și bunăvoința adultului, de susținerea din partea acestora în situațiile dificile, de înțelegerea și compasiunea lui. Poate fi ușor depistată orientarea cognitivă pronunțată a conținutului comunicării, precum și dorința copiilor de a însuși activități practice. Autorul atestă caracterul nesituativ-cognitiv al comunicării, apelând la termenii elaborați de Лисина М. И. [3 p. 64].

Considerăm că adulții în scopul asigurării, formării comunicării eficiente la elevul mic pot respecta următoarele sugestii:

- *Acceptarea* – presupune recunoașterea dreptului copilului de a fi individualitate, a fi deosebit de ceilalți, în același timp și de părinți. În timpul comunicării cu copilul este necesar să fim foarte atenți în exprimarea aprecierilor. E bine să ne reținem de a face aprecieri negative la adresa copilului sau a calităților de caracter specifice lui. Comunicarea apreciativă negativă dăunează relaționării cu copilul, diminuează încrederea lui în dragostea părinților. Aprecierea

negativă a copilului trebuie substituită prin aprecierea critică a comportamentului negativ concret, a acțiunilor greșite, negândite, păstrându-i imaginea „Eu-lui” pozitivă. Copilul trebuie să fie sigur de dragostea părinților săi, indiferent de succesele și realizările proprii curente.

- *Respectarea individualității și personalității copilului* - acest deziderat poate fi realizat în cadrul comunicării dialogate, bazate pe tendințe comune în realizarea scopurilor, pe comuniunea în percepția situațiilor, pe orientarea acțiunilor spre soluționarea conflictelor. Se schimbă radical statutul relațional al copilului – copilul, oricât de mic ar fi el, se transformă din obiect al influențelor educaționale în subiect, aliat, partener, inițiator al actului comunicativ, creator. Capacitatea adultului de a se ridica până la nivelul de înțelegere a adevărului copilăresc, dar nu de a se cobori la nivelul mentalității lui.

- *Formarea și respectarea independenței copilului* Independența este dorința și priceperea copilului de a acționa în viață în corespundere cu experiența personală, care întruchipează normele sociale de conduită.

Nu mai puțin esențială în comunicarea „copil –adult” în scopul formării comunicării eficiente este neutralizarea așa-zișilor „ucigași” ai comunicării. Grigorieva T. G. identifică următorii „ucigași” ai comunicării:

1. Amenințări (provoacă teamă, supunere).
2. A da ordine (folosirea puterii asupra altuia)
3. Critica (nu criticăm personalitatea ci acțiunea, fapta)
4. Tăinuirea informației cheie
5. Insulta
6. Refuzul de a accepta problema
7. Interogarea
8. Lauda în scopul manipulării.
9. Sfat necerut când persoana vrea să fie ascultată
10. Schimbarea subiectului (neascultarea interlocutorului)
11. Punerea pe prim plan a propriei persoane
12. Încurajarea prin negarea problemei

Principalele concluzii cu caracter general privind formarea comunicării eficiente la elevul mic sunt :

- Comunicarea cu adultul exercită o influență decisivă asupra dezvoltării personalității copilului, în general, și asupra sferei comunicaționale, în special.
- În scopul formării comunicării eficiente la elevul mic adultul trebuie să țină cont de conținutul trebuinței de comunicare a elevului mic : comunicare axată pe colaborare,

afecțiune, compasiune, adultul ca partener al cunoașterii,

- Constatăm că modelul comunicativ al adultului este unul hotărâtor în formarea comunicării eficiente la elevul mic : adultul care este un bun ascultător, adultul care nu recurge la blocaje în comunicare, adultul care este empatic.
- Pierderile copiilor în condițiile deficitului de comunicare, sau a comunicării defectuoase cu adultul sunt imense. Dar si mai mari sunt pierderile pentru adult care nu a valorificat, a ratat posibilitatea de a dezvolta armonios personalitatea copilului si de a se bucura de o comunicare eficientă cu el.

Referințe bibliografice:

1. ABRIC, JEAN-CLAUDE. *Psihologia comunicării: teorii și metode*. Iași: Polirom, 2002. 208 p. ISBN 973-683-953-2.
2. BAYLON, Ch. ș.a. *Comunicarea*. Iași: Editura Universității „A.I.Cuza”, 2000. 420 p.
3. BOLBOCEANU, A. *Comunicarea cu adultul și dezvoltarea cognitivă: aspecte etative*. Chișinău: Primex-Com, 2003. 118 p. ISBN 9975-9685-6-2.
4. PÂNIȘOARĂ, ION-OVIDIU. *Comunicarea*. Iași: Polirom, 2004. -344 p. ISBN 973-681-606-0.